

i nebeske domovine. Na pr. Bog, u *Nabucco* i *I Lombardi*, nije više neki generički bog ili neko neodređeno Nebo starih melodrama, to je sada Bog naroda i vojskâ, Bog koji sudjeluje i potiče. Ništa zato što je obraćenje asirskog kralja parodistično i veoma shematično, jer ne smijemo zaboraviti da je Verdijevo kazalište, kazalište mase, i zato ideja mora biti podložna i trpjeti i simplifikaciju. Uostalom, *Nabucco* je francuskog porijekla, od Solera pomanzonovljeno baš u prizorima masa, koji su uglavnom i najuspjeliji djelovi opere. Skoro svi libreti Verdijevih opera imaju svoj izvor u nekom stranom djelu, jedino je *I Lombardi* bila nadahnuta poemom manzonijevskog pjesnika Tommasa Grossija, dakle talijanska.

Libreto za *Nabucco* Verdi nije primio direktno od Solera nego preko Morellija, pošto je isti tekst već bio odbio skladatelj Nicolai. Doduše, Verdi je u tekstu napravio manje izmjene. Tako je na koncu trećeg čina umetnuo Zaharijino proročanstvo umjesto jednog nepotrebnog dueta. Struktura je inače ostala ista. Upravo u strukturama libreta Solera se očituje kao pravi i ekonomični glazbenik. Dosta je samo navesti s koliko je umijeća raspodijelio teret među solistima. Uloga je Abigaile npr. veoma naporna, ali je zato i puna stankâ da se pjevačica može odmoriti. U jednom pismu Verdi će se požaliti tajniku *La Fenice*, da je Piave u operi *Ernani* opteretio sopranisticu da najprije pjeva u dugu cavatinu, zatim u duetu, tercetu i na koncu u velikom finalu. Pod konac Verdi će postići s Piaveom potpunu suradnju; zajednički će tražiti riječi i birati scene.

Ipak, doprinos Solera obnovi talijanske opere, preko Verdija, ne bi smio biti potcjenjivan. A na kraju, Verdi se, kako kaže Baldini, prema Soleru pokazao »ingeneroso«.

Petar Zdravko BLAJIĆ

SATIE PONOVRNO U SCALI

1916. oko baleta *Parade* našli su se, ništa manje nego Léonide Massine kao koreograf, Picasso kao scenograf, Cocteau kao autor fabule i Satie kao autor glazbe. Uz taj balet Apollinaire je prvi put upotrijebio riječ »surrealismo«. Prošle godine (1978.) na programu »Scale«, našla se i priredba *Esoterik Satie* koju je sastavio i režirao Lorca Massine, sin mnogo poznatijeg oca Léonide, onoga iz godine 1916. Ova priredba pružila je priliku Orneli Volta da 'ugura' Satiea kroz još jedna vrata u »Scalu«, koja mu je inače bila za života uglavnom zatvorena. Ona je, naime, priredila u uskim salama »Museo Teatrale alla Scala« izložbu posvećenu Satie-u. Uspjela je sakupiti više od 400 izložbenih jedinica vezanih uz tu zanimljivu ličnost. Samo Ornelina velika simpatija prema Satie-u mogla je prirrediti takvu izložbu, koja nas nikako ne ostavlja indiferentnima prema, u isto vrijeme, i bizarnom i inteligentnom glazbeniku. Izložbene sale, uske i međusobno povezane, vrve notama čudne glazbe. Osim već povijesnih fotografija Man Ray-a, crteža, doduše nepotpisanih, ali sigurno Picassovih, mogu se tu još susresti: Cocteau, Sauguet, Milhaud, Diaghilev i toliki drugi. Izložbu posebno zanimljivom čine čitave serije crteža ideograma i vinjeta samoga Satiea u koje je on stavio onu istu ironiju koju susrećemo u njegovoj »musica senza ghetta«. Na toj izložbi nije mogao izostati ni René Clair, još jedan à la Satie, sa svojim fotografijama iz »Entr'acte«. Uistinu je bio uspjeh 'ugurati' Satiea u »Scalu«, u godini njezina dvostoljetnog jubileja, a uz samo jednu, prilično diskutabilnu

priredbu; da je uz to još kakva godišnjica, npr. rođenja ili smrti, bilo bi razumljivije. Poznavajući 'mentalitet' »Scale« i donekle narav i glazbu Satiea, nije teško razumjeti zašto je bio, i sigurno će još zadugo biti odsutan iz nje. Ali u vrijeme kada se ozbiljno, bez pomodarstva i slijepog odbijanja ili prihvaćanja, pristupa avangardnoj umjetnosti, glazbi posebno, možemo donekle shvatiti i svakako pohvaliti gest uprave »Scale«.

Eric-Alfred-Leslie Satie pun je unutarnjih i vanjskih suprotnosti (ne znam zašto su mi takvi neobično simpatični). Rodio se 1866. u Honfleuru, u Calvadosu, od oca Francuza i majke Škotlanđanke. Umro je nakon duže bolesti u Arcuilu 1925. Čudno je, da je bio prešućivan u glazbenoj literaturi, dok je za života bio toliko odbacivan i toliko prihvaćan, u svakom slučaju, prema njemu zauzimali su stav i oni za čiji sud nismo nezainteresirani: »On je kompletni glazbeni analfabet« (Barraqué); »To je dragi sredovjekovni glazbenik koji je zalutao u naše stoljeće« (Debussy); »Oslobodio nas je wagnerovske diktature« (Cocteau); »i Beethovenove« (John Cage); »On je tehničar, tražitelj novoga, ali uvijek nježan...« (Séré); »Povijest glazbe jedva da pozna takvog genija, no on je nesređen i neiskorišten talent« (David Drew); »Satieva glazba vrijedi po onome čega u njoj nema« (Laloy); »Satie je imao najveću hrabrost našega vremena: biti jednostavan« (Cocteau); »Njegova je glazba siromašna i 'seduta' na slamnatoj stolici« (Savinio). Tako je kritika, ona suvremena, govorila o njemu; svega toga on je bio svjestan. Još će kazati za njega Rigotti, da je »ničiji suvremenik, otac tolikih, još uvijek neprožvakanih avangardija našeg stoljeća«.

Možemo se i mi upitati: »Zar je doista istina da ovaj 'clochard' nota iz kojega izbijaju toliki pokušaji, nema neku zajedničku crtu, makar i teško prepoznatljivu?« Po svoj prilici, to je razlog da je Satie dezorjentirao glazbene kritičare. »Njegovi 'morceaux' puni su 'zakrivljenih melodija' i ritama bez ritma«. Kao za inat, te svoje 'morceaux' krstio je čudnim naslovima, punima 'berikinade': *Pasji rep, Komadi u obliku kruške, Grimase, Gimnopedija, Valses distingués d'un précieux dégoutée...* Ova su se djela izvodila ponajčešće u malim kružocima. Slušali su ih i oni 'pravi' glazbenici, ali incognito, da se ne bi kompromitirali ili da ne bi sablaznili one koji 'znaju što je prava glazba i jedino takvu cijene'.

Sve nam ovo, u šetnji kroz izložbu, biva još jednom ponuđeno, tako da se na izlasku i mi osjećamo ugodno zbunjeni. Simpatični lik na ulazu, kip u gipsu, prati nas sve do izlaska. One žive oči iza spuštenih naočala kao da nam kažu: »Doviđenja, još ćemo se čuti«.

Petar Zdravko BLAJIĆ

20. listopada 1978. umro je Franz Burkhart (rođen 19. rujna 1902), austrijski skladatelj, praktičar i glazbeni pedagog.

Pod kraj listopada prošle godine održali su vrlo uspjele koncerte u mnogim crkvama Burgenlanda (Austrija) Mira Končić-Mraczek (sopran) i Anđelko Klobučar (orgulje).

Od 26. VII.—5. VIII. 1979. održat će se u Luzernu smotra zborova mladih »Europa Cantat VII« koju organizira EFJC (Europäische Föderation Junger Chöre). Obavijesti: EFJC, Sonnhalde 48, D-7803 Gundelfingen.

Međunarodna federacija »Jeunesses musicales« održat će od 17.—25. VIII. 1979. u Zagrebu i Dubrovniku 34. Glavnu skupštinu i Kongres.

Od 4.—8. X. 1979. održat će se u Sidneyju međunarodni kongres »Nova nastojanja u kompoziciji, improvizaciji i interpretaciji u našem vremenu«.